

Andra söndagen i fastan: Första kungabokens religionsteologiska horror story

Av Helene Egnell

Få av den Hebreiska Bibelns hjältar är okomplicerade och entydigt goda personer. Det kan vara värt att hålla i minnet när vi tar oss an dagens gammaltestamentliga text om Elia. Även om vi kan sympatisera med hans modlöshet i denna berättelse är frågan om vi kan se de händelser som leder fram till den som religionsteologiskt förebildliga.

Elia har ju utmanat drottning Isebel baalsprofeter, vunnit kampen och sedan slagit ihjäl dem alla. Det är knappast så vi vill att relationen till utövare i andra religioner ska se ut idag. Så vad gör vi med dessa berättelse om kampen mot "avgudadyrkarna" i vår heliga skrift?

Berättelsen om den feniciska drottning Isebel upptar en ganska stor del av Kungaböckerna, från 1 Kungaboken 16 till 2 Kungaboken 9. Hon har fått stå som symbol för avgudadyrkan och prototyp för den onda, promiskuösa kvinnan, som i Uppenbarelseboken 2:20, en tradition som är levande i karismatiska kretsar än idag – liksom i Margaret Atwoods *The Handmaid's Tale* där nattklubben i episod 8 är uppkallad efter henne. I dag kan hon dock även få representera starka och rebelliska kvinnor – ett amerikanskt feministiskt magasin grundat 2007 har t ex uppkallats efter henne!

Utan att gå in på den historiska Isebel kan vi dock konstatera att berättelsen om hur hon förleder kung Ahav att dyrka främmande gudar är en propagandatext som har en framträdande plats i det deuteronomistiska historieverkets kamp för att upprätta monoteismen. Allt fler bibelforskare hävdar idag att sannolikheten är stor att Israels tro ursprungligen omfattade en kvinnlig gestalt vid JHWH:s sida. Inskriptioner från ett par arkeologiska utgrävningar som refererar till "JHWH och hans *asherah*" tyder på det, men framför allt vittnar det stora utrymme som kampen mot "avgudadyrkan" tar i Bibelns berättelser om att den varit utbredd i folklig religiositet och inte bara tillfälliga avvikelser från en befäst monoteism. Snarare är dessa berättelser vittnesbörd om ett påbjudet paradigmskifte.

Så vad gör vi med dessa berättelser idag? Jag kan tycka att det är problematiskt att berättelsen om Elia och baalsprofeterna förekommer såväl på denna söndag, med överskriften "Den kämpande tron" som i tredje årgångens text på nästa söndag som ska handla om "Kampen mot ondskan". För något decennium sedan kunde vi ännu utlägga "avgudarna" som symboler för girighet, våld och annat som vi legitimt kunde säga oss vilja bekämpa. Men i dagens mångreligiösa samhälle måste vi ställa oss frågan om den kamp, tävlan och till slut förintelse av den religiöst Andre som Bibeln skildrar verkligen är förebildlig? Och om vi tar avstånd från det Elia gjort när han flyr för sitt liv och önskar sig döden, kan vi då ändå identifiera oss med honom och uppbyggas av hans vandring till berget Horeb?

En välkänd psykologisk mekanism är ju att det en reagerar mot hos någon annan är det en inte vill se hos sig själv. Kanske är det så vi kan läsa texterna om kampen mot "avgudadyrkarna"? Och begrunda Krister Stendahls regler för interreligiös dialog: att inte jämföra den andres värsta sidor med den egna traditionens bästa; att låta var och en definiera sig själv; och slutligen att ge utrymme för "helig avund".

Kanske är det inte nödvändigt att gå in på detta denna söndag – men nästa år måste vi ha tänkt igenom dessa frågor inför 3 i fastan, så det är kanske bra att börja fundera nu!

För övrigt kan konstateras att dagens evanglietext är en av de som framställer fariséer i mindre fördelaktig dager, varför en (om)läsning av Håkan Bengtssons text om dessa kan rekommenderas!

